

Становище

от доц. д-р Мая Иванова Николова,

СУ „Св. Климент Охридски“ – Философски факултет,
катедра „Логика, етика и естетика“

относно дисертационния труд на Стефан Иванов „Естетически режими
на визуалните образи на Франсис Бейкън. Традиция и трансформация“

за присъждане на образователна и научна степен „доктор“

Първо, няколко думи за представеното изложение. Предложена ни е една провокативна и нетрадиционна разработка. Това е опит теоретично да се „сговорят“ неklasическа естетика с модерен творец. Като резултат имаме въображаемия дует Франсис Бейкън – Жак Рансиер. Водещи понятия тук са следните: *естетически режим, визуален образ, фигурация*.

Жестът по обръщане на внимание от автора към британския художник Франсис Бейкън изисква теоретично обосноваване. Макар и известен, той у нас не е, собствено казано, познат. Това важи и за френския естетик Жак Рансиер. Някой бе казал: от това, че нещо е известно, не следва, че то е познато. Г-н Иванов предприема с дисертацията си едно похвално усилие, определимо като превръщане на тяхната културна известност в интелектуална познатост.

Тази идея намира израз и в нетрадиционната структура на предложеното изследване: една наистина неголяма по обем (около 40 страници) първа част, строго следваща каноните на теоретичния минимализъм, и една почти бароково пищна (около 180 страници) втора част, която ни изправя пред богатството на художествено-естетическия вид емпирия.

Чрез първата част авторът очертава разбирането при Рансиер за „естетически режим“, задаващо концептуалната рамка на работата. Тази методологическа призма прави възможни плурализма на интерпретациите, както и генеалогията на новата художествена образност. Стефан Иванов смята (стр. 15), че естетическият режим освобождава творците и изкуството от правилата на представянето, оставяйки ги да открият своя „език“ и своето микрообщество от публика и критика. Като водещ теоретичен авторитет тук е призован също Жил Делюз; философски се обговаря неговата разлика спрямо Рансиер в подхода спрямо естетическото.

Обаче основното съдържание на текста е втората му част, където авторът представя социобиографичния и историкокултурния контексти в Бейкъновото творчество. Най-напред, обръщайки се към модерни творци като Мунк, Де Кунинг, Полък и други, той ги съпоставя предвид техните тематични отношения с творчеството на Бейкън. Освен това, г-н Иванов проследява интерпретациите върху живописца на Бейкън, връзките *биография – изкуство*, сравнява го със съвременни нему модернистки художници и анализира техните техники, съответно прокарва определени проясняващи аналогии с редица традиционни творби.

Тази част от текста е изградена в добрите традиции, свързани с *драмата на мисълта*, при което критиците и изследователите се оказват своеобразни театрални персонажи.

Заклучението обобщава основните насоки в работата – макар че глаголът „обобщава“ надали е напълно уместен предвид на една дисертация, която си поставя задачата да избяга колкото от монизма, толкова и от оцелостяването. Тук една „отвореност“, или дори *non finito*, не произтича от модни практики на писане, нито е бягство от отговорността да представиш свое завършено послание. Защото става дума за констатация относно сегашното положение сред художествено-естетическия свят като предизвикателство към търсене на нови смисли.

Второ, накратко относно онова, което бих нарекла приносни моменти на дисертацията. Според мен, те са следните. За пръв път в българската изследователска литература виждаме един заявено плуралистичен тълкувателен подход към творчеството на британския художник Франсис Бейкън. Освен това, откъм понятийността, свързана с идеята „естетически режим“ при Жак Рансиер, биват проблематизирани възможните *правения на изкуство* в съвременното. Накрая (всъщност само по ред, далеч не по значение): авторът поставя много силно ударение върху многоизмерността на съвременното естетическо светоразбиране, и дори нещо повече: убедително изтъква необходимостта от стилова *многоезичност* в хуманитарното мислене.

Като към всяко творческо начинание, и към този труд също могат да бъдат отправени някои препоръки. Тук бих се ограничила само до една. Когато проследява решаващи акценти при художествената критика, авторът взема отношение и към разсъжденията на Борис Гройс относно ролята, която играе критиката понастоящем. Стефан Иванов би могъл да проследи обаче и органичната връзка *художествена практика – критическа рефлексия* през погледа на Жорж Диди-Юберман, който разисква също изрично относно Бейкъновото творчество.

Но да се върнем към същността на работата, както и към нейните приносни моменти. Авторът ни представя разработка, която има два аспекта: теоретичен и научно-приложен. Иначе казано: рефлексия върху естетиката на Жак Рансиер, от една страна, плюс прилагане неговата методология върху онова творчество, което оставя Франсис Бейкън – от друга. Вземайки отношение към двата кръга въпроси, Стефан Иванов прави значим двояк принос: представяйки методологията на Жак Рансиер в нейната „работа върху Бейкън“, той показва, че тази методология е адекватна за множество художествени практики. Или другояче казано: дисертантът представя пред българската академична публика един естетически подход предвид осмисляне чрез него творчеството на един конкретен художник. Първият (подходът) всъщност е слабо известен у нас, докато за втория (художника) основателно може да се каже, че остава като цяло лишен от сериозни изследователски интерпретации – във всеки случай, поне доколкото това засяга художествено-философската българска съвременна общност.

Трето (последно): атипична констатация за автора. Смятам, че в лицето на докторанта имаме работа с личност, присъстваща в разнородни полета: по образование той е философ, може като почти всички нас да покаже университетска диплома по философия, но при това има също изяви, и то значими, в областта на литературата, художествената критика, театъра. Там той вече е извоювал авторитет и признание. Според мен, неговият стремеж да придобие научна степен прави чест на нашата катедра. Тъй като за естетиката не подобава да се затваря зад стените на някаква „кула от слонова кост“ – тя трябва да влезе в равноправни отношения със съвременните дискурси в художествено-естетическия свят. Ето защо, вземайки предвид реномето на автора сред съвременното ни художествено пространство, дръзвам да предрека, че той ще бъде един достоен посланик на естетиката в царството на изкуството.

Накрая, в заключение: като се основавам върху казаното дотук, аз убедено препоръчвам на уважаемото Научно жури да присъди на докторанта от катедра „Логика, етика и естетика“ към Философския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ г-н Стефан Иванов образователната и научна степен „доктор“.

София, май 2018 година

(Доц. д-р Мая Иванова)